

7.11.2007

Yliopistot
Ammattikorkeakoulut

Opetusministeriö lähettää yliopistoille ja ammattikorkeakouluille tiedoksi ja opiskelijavalinnoissa huomioon otettavaksi Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläisen 24.10.2007 antamat päätökset (1348/4/05, 862/4/05), jotka koskevat Kuopion yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan ja Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan opiskelijavalinnoista tehtyjä kanteluja.

Eri vuosina suoritettujen ylioppilastutkinnot ja niistä annettavat lähtöpisteet

Ennen 1.8.2005 voimaan tullutta yliopistolain 18 §:n muutosta (715/2004) yliopistolakia tulkittiin vakiintuneesti siten, että hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksesta huolimatta hakijat voitiin jakaa erillisiin ryhmiin paitsi koulutustaustan perusteella, myös muusta siihen verrattavasta perustellusta syystä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio ei ratkaisussaan vuonna 2001 (23.2.2001 418/4/99) pitänyt käytäntöä perustuslaissa kielletyllä tavalla syrjivänä. Valtioneuvoston oikeuskansleri Paavo Nikula kiinnitti huomiota yliopistolain yhdenvertaisuussäännöksen aiheuttamiin tulkinnallisiiin erimielisyyksiin vuonna 2003 antamassaan päätöksessä (633/1/03, 642/1/03, 662/1/03 665/1/03). Oikeuskansleri katsoi, että yliopistolain opiskelijavalintaa koskevan säännöksen sanamuodon tarkistamiseen oli ilmeinen tarve.

Hallituksen esityksessä 10/2004 ehdotettiin 18 §:ään lisättäväksi säännös, jonka mukaan "hakijat voidaan erilaisen koulutustaustan vuoksi tai muusta siihen verrattavasta perustellusta syystä jakaa valinnoissa erillisiin ryhmiin". Eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 19/2004 vp) katsoi kuitenkin, että muotoilu "muusta siihen verrattavasta perustellusta syystä" oli liian avoin perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen näkökulmasta ja suositti sen poistamista säännöksestä. Laki hyväksyttiin muodossa "hakijat voidaan erilaisen koulutustaustan vuoksi jakaa erillisiin ryhmiin".

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen toteaa 24.10.2007 antamissaan päätöksissä, että ylioppilaat oli kantelun kohteena olleissa opiskelijavalinnoissa tosiasiaa jaettu eri ryhmiin ja heihin oli sovellettu erilaisia valintaperusteita. Hänen käsityksensä mukaan yliopistolain ja sen esitöiden perus-

teella eri vuosina suoritettuja ylioppilastutkintoja ei voida pitää yliopistolaissa tarkoitettuna erilaisena koulutustaustana. Tämän vuoksi kantelun kohteena olleet valintamenettelyt eivät ole täyttäneet voimassa olevan yliopistolain 18 §:n edellytyksiä hakijoiden jakamisesta erillisiin ryhmiin. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan noudatettu valintamenettely oli ollut myös tosiasiallisen yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallinen erityisesti sellaisten vanhempien ylioppilaiden osalta, jotka olivat saaneet ylioppilastutkinnossa korkeita arvosanoja, mutta olivat valinnassa menettäneet mahdollisuuden saada niistä lähtöpisteitä, päinvastoin kuin uudemmat ylioppilaat.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen 24.10.2007 antaman ratkaisun mukaan aiemman käytännön jatkaminen ei 1.8.2005 voimaan tulleen lainmuutoksen jälkeen ole mahdollista, koska laissa on nimenomaan rajattu ryhmien jakamisen perusteeksi ainoastaan hakijan koulutustausta (ylioppilastutkinto, ulkomainen tutkinto, avoimen yliopiston opintoja suorittaneet jne.).

Vaikka ylioppilaita ei voida jakaa ryhmiin, eduskunnan oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan yliopisto voi kuitenkin päättää siitä, minkälaisen painoarvon se antaa opiskelijavalinnoissa eri vuosina suoritettujen ylioppilastutkintojen eri arvosanoille. Painoarvojen tulee kuitenkin perustua ylioppilastutkinnon ainekohtaisiin ja todellisiin muutoksiin. Sen sijaan lähtöpisteitä ei voida yhdenmukaisten valintaperusteiden vaatimusta loukkaamatta antaa erilaisina yhtäältä uudemmille ja toisaalta vanhemmille ylioppilaille esimerkiksi uudempien ylioppilaiden suosimisen tarkoituksessa.

Lisäpisteet uusille ylioppilaille

Vuonna 2004 antamassaan päätöksessä (31.12.2004, 2839/4/03) Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen ei pitänyt uusille ylioppilaille annettavia lisäpisteitä perustuslaissa kielletyllä tavalla syrjivinä tai muutenkaan lainvastaisina, mutta erityisesti lisäpisteiden määrän vuoksi ongelmallisina hakijoiden yhdenvertaisuuden kannalta. Mainittu päätös annettiin yliopistolain muutoksen antamisen (715/2004) jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies pitää 24.10.2007 antamassaan päätöksessä (1348/4/05) uusille ylioppilaille annettavia lisäpisteitä yliopistolain muutoksen (715/2004) ja siihen liittyvän perustuslakivaliokunnan kannanoton vuoksi aiempaa ongelmallisempänä. Hänen näkemyksensä mukaan uusille ylioppilaille annettavissa lisäpisteissä ei ole kysymys muusta kuin erilaisten valintaperusteiden soveltamisesta uusiin ja vanhoihin ylioppilaisiin, joiden siis tulisi kuulua samaan valintaryhmään.

Yliopistolaki

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa 24.10.2007 antamassaan päätöksissä, että mikäli yliopistolain nykyinen sääntely ei sovellu yleisiin koulutuspoliittisiin tavoitteisiin, opetusministeriön tulee valmistella esitys yliopistolain

muuttamiseksi ja siten saattaa muutostarpeet ja niiden hyväksyttävyyden eduskunnan arvioitavaksi.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksissä viitataan yliopistolain 18 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan jonkin kieliryhmän koulutustarpeen turvaamiseksi voidaan yhdenmukaisista valintaperusteista rajoitetusti poiketa. Säännöstä on perusteltu (HE 263/1996 vp ja PeVL 3/1997 vp) kielellisiä oikeuksia koskevilla perusoikeussäännöksillä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa, että uusien ylioppilaiden suosimiselle on vaikeampi osoittaa koulutuspoliittisen tarkoituksenmukaisuuden ohella johonkin perusoikeuteen nojautuvaa syytä.

Yliopistot vahvistavat kevään 2008 opiskelijavalintojen perusteet pääsääntöisesti syksyllä 2007. Opetusministeriö katsoo, että yliopistolain opiskelijavalintoja koskevien säännösten tarkistamista ei ole mahdollista tehdä siten, että sillä voisi olla vaikutuksia kevään 2008 opiskelijavalintojen perusteisiin. Opetusministeriö tarkastelee opiskelijavalintoja koskevia säännöksiä yliopistolain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätösten huomioonottaminen opiskelijavalinnan perusteissa

Opetusministeriö katsoo, että Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen 24.10.2007 antamien päätösten (1348/4/05, 862/4/05) tulisi vaikuttaa yliopistojen opiskelijavalinnan perusteisiin kevään 2008 opiskelijavalinnoista lähtien siten, että:

- 1) Yliopistot eivät anna uusille ylioppilaille lisäpisteitä.
- 2) Mikäli ylioppilastutkintotodistuksen perusteella on mahdollisuus saada lähtöpisteitä, kaikilla ylioppilastutkinnon suorittaneilla tulee tutkinnon suoritusvuodesta riippumatta olla mahdollisuus lähtöpisteiden saamiseen.
- 3) Yliopisto voi päättää siitä, minkälaisen painoarvon se antaa opiskelijavalinnoissa eri vuosina suoritettujen ylioppilastutkintojen eri arvosanoille. Painoarvojen tulee kuitenkin perustua ylioppilastutkinnon ainekohtaisiin ja tosiasiallisiin muutoksiin. Tällöin esimerkiksi ainereaalin arvosanalle voitaisiin antaa erillinen painoarvo kuin aikaisemman reaalikokeen arvosanalle.

Tiedottaminen

Mahdollisista muutoksista opiskelijavalinnan perusteisiin on tiedotettava. Yliopistojen tulee tiedottaa muutoksista kaikille niille tahoille, joille valintaperusteista on jo tiedotettu. Muutoksista on tiedotettava myös korkeakoulujen omassa tiedotuksessa, erityisesti verkkosivuilla.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille ja opinto-ohjauksen henkilöstölle suuntautuvaan tiedottamiseen. Opetusministeriö antaa tiedottamista koskevan erillisen ohjeen Opetushallitukselle.

Johtaja Anita Lehikoinen

Ylitarkastaja Birgitta Vuorinen

LIITE Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätös 1348/4/05
Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätös 862/4/05

TIEDOKSI Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen
Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO
Korkeakoulujen arviointineuvosto
Opetushallitus
Ammattiin opiskelevat - SAKKI ry
Suomen Lukiolaisten Liitto ry (SLL)
Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry
Suomen ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten liitto SAMOK ry
Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry